

Sin of Swindling

יום כפור תשע"ב

128 / IT'S NEVER TOO LITTLE, IT'S NEVER TOO LATE, IT'S NEVER ENOUGH

היום

יום כיפור / תקווה והתפילה

מועד
שכנ

2 We forget that *Ne'ilah*, which lasts — at most — two hours, is the most precious time of the year. If we were controlled by our *sechel* (intellect), we would want *Ne'ilah* to go on forever. We are so elevated, so pure, so close to Hashem at that point, that it is truly a shame to let it go.

As we *daven* the final *Shemoneh Esrei*, we can hear the heartrending sobs of people begging Hashem for mercy one last time. Suddenly, as the whole *tefillah* — and with it the whole *Yom Kippur*, and perhaps the entire *Elul* and *Aseres Yemei Teshuvah* — comes to a head, we utter words that just don't seem appropriate to the moment.

"*Vatiten lanu Hashem Elokeינו es Yom HaKippurim hazeh — Hashem, You gave us Yom Kippur. Keitz u'selichah lechol chatoseinu — as an end to all of our sins.*" We are at the apex of *teshuvah*, of *mehilah*, *selichah*, and *kapparah*.

* For what? "*Lemaan nechdal mei'oshek yadeinu — So that we should refrain from stealing.*"

So that we should refrain from **WHAT?** Stealing? That is our problem? For 23 hours we have been *davening* and reciting *al cheit* after *al cheit*, *ashamnu* after *ashamnu*. And when we finally reach the crescendo, we say that it all comes down to theft? When is the last time you stole or shoplifted? Is *Yom Kippur* really all about, "*Lemaan nechdal mei'oshek yadeinu?*" Are we no more than petty thieves?

5

גם תפילותיו אינן מקובלות לפני ד' כל עוד הגזילה בידו. שאותה התפילה נקראת "תפלה עבורה", כמו שאחז"ל (שמ"ה כ"ב-ד) על הפסוק (איוב ט"ז-י"ח) ותפילתי זכה, ושיש בה גזל, זוהי תפלה עבורה. והכוונה, כשם שהחבית עבורה בגלל שמריה, וכל זמן שלא יופרשו השמרים יירדו למטה, אין היין הזה ראוי לשתיה אפילו לאדם פחות, וכל שכן שאינו ראוי להתקבל כדורון למלך. כי חלקי השמרים התערבו בכל טיפה וטיפה, כך גם כוח עונן הגזל, שהוא מתערב בכל מלה ומלה של תפלתו, ואינו מניחן לעלות ולהתקבל לפני ד' עד שיפרוש את הגזל מאתו.

וכתבו הספרים התעוררות נפלאה, שממנה יוכל האדם להבין את עונן העושק והגזל. שהרי ידוע שיום הכפורים, הוא היום האחרון של השנה. והוא היום הטוב של כל השנה, שבו נמתלים עוונותינו, וגמר החימת תפלותיו הנוראות היא תפלה נעילה. ומה אנו אומרים בה? למען נחול מעושק ידינו! יתבונן נא האיש הנלכב בכל זה, וישמור עצמו מגזל בכל כוחו כל ימי חייו.

4

החפץ חיים (שפת תמים פ"ג) כותב וזה לשונו, המצוה הזאת של שמירה מן הגזל, היא מן המצוות המושכלות, שאלג"ל נתנה הקב"ה, היה האדם מוצא אותה בשכלו. והיא אחת משבע המצוות שנצטוו בהן אדם הראשון. וצריך האדם שישא ויתן באמונה, ויהיה נקי כפים מן הגזל, כדי שיזכה לעלות בהר הקודש לאלוקי השמים. כמו שאמר דוד המלך ע"ה: (תהלים כ"ט) מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו, נקי כפים ובר לבב, למדנו מכאן, כי מי שיש בידו גזל, הוא מרוחק אלמנה ד' וממקום קדשו, וכן דרשו חז"ל שכל מי שכיוו גזל, אין מנסיין אותו במהיצתו של הקב"ה, שנאמר: לא יגורך רע. (תהלים ה') לא יגור במגורך רע.

ויש בת כיד העונן הזה לעורר דין עליה, ולחתום גזר דינו יותר מכל העונות, כמו דאמרינן (סנהדרין ק"ה), אמר ר' יוחנן: בוא וראה כמה גדול כח של חמס, שהרי דור המבול עברו על הכל, ולא נחתם גזר דינם עד שפשעו ידיהם בגזל. שנאמר ק' כל כשר בא לפני וגו' וזו אחת מן הסיבות

דברי אנדה תכלית היום נעילה

כתב בספר הרוקח ה' יום הכיפורים (ס"ח סי' ר"ח) "לעת ערב חותם הקב"ה, ועומדים כל צבא מרום אלו מימינים ואלו משמאלים, ואז כל הנשמות עומדות לפני הכסא להליץ, ועומדים ב' מלאכים על גלגלי רוח, זה נכפיו מסוף העולם ועד סופו וזה נכפיו כמלא עולם, אחד סופר חותם למות ואחד לחיים, והקב"ה חותם אמת ועד עת החיתום יכול היחיד לשוב, אם ישכר לבו בתשובה שלמה, מתקבלת." וב"מטה אפרים" סי' תרכ"ג ע"ב: "והמשכיל בעת ההיא יקתם בדברים לשוב אל ה' בתשובה שלימה כי תכלית כל העשרת ימי תשובה הוא יום הכיפורים ותכלית יום הכיפורים הוא תפלת נעילה שהכל הולך אחר התתום (ברייתא י"א, א), ואדם להבל דמה איך יזכה בתחימה ולא יביא בידו מאומה תשויה להביא אל הקודש פנימה ואם לא עכשיו אמתי יגיע עת רצון להענות, והחלש יאמר גבור אני לעמוד לשרת עבודה תמה, ויערור נפשו הרפה, שיוסיפו אומץ בתפלת נעילה לשפוך לב כמים, והעל שועתם אל האלקים השמים."

3 וכבר עמדו בזה למה מתפללים דייקא בעת נעילה שהוא הזמן הגבוה והנשגב ביותר על ענין הגזל, שהוא לכאורה עונן פלילי ביותר. ומה יעלה על הדעת לעת כזאת שהתענו כל היום והודרכו והיו דוגמת המלאכים לדבר על ענינים אלו. אך ידוע דברי הק' של בעל הבני יששכר ז"ע במגיד תעלומה על כת היצור המיוחד על ענין זה (ע"י משי"כ במס' ברכות לג' דברים מבהילים), ולכן הוצרכו להזהיר באופן מיוחד על עונן גזל בזה שמתפללים דייקא בזמן גדול וקודש למען נחול מעושק ידינו. ומרגלא בפומיה דכ"ק מרן ז"ע בשם הרה"ק הרבי רבי מגדלי ז"ע שמה שוראים לפעמים שילדים שלמדו והתנהגו טוב בדרך התורה והיראה כשבגרו ירדו עשר מעלות אתונות, שהוא עבור שניונו מממון שאינו כשר שהביא אביהם לבית, ולפ"ז פשוט דמכין שנוגע לייצ"ח שישארו בטוהרתם ובתורתם קבעוהו בתפילת נעילה.

6 Honesty is also critical in another aspect of our lives. We are completely dependent on prayer. We really cannot expect God to favor us and supply all our needs unless we pray to Him. If we want our prayers to reach Heaven, we have to be honest. The only prayers that are heard are those of people who have returned anything in their possession that doesn't belong to them or those who have never done anything that can be considered *gezel* in the first place.

Job said to his friends (Job 16:17), "Because there is no plunder in my hands, and my prayer is pure (*tefillasi zakah*)." The Midrash comments (*Shemos Rabbah* 22:3), "Rabbi Yehoshua the Kohen said in the name of Rabbi Nechemiah, 'Can there be an impure prayer (*tefillah akurah*)? Rather, it means that if someone whose hands are soiled with *gezel* calls out to the Holy Blessed One, He does not answer him. Why? Because he is praying in a state of sin ... But Job, having no ill-gotten gains, had a pure prayer.

Therefore, he could say, "Since I have no plunder in my hand, since there is no wrongdoing in my hands, my prayer is pure."

7 Listen to the words of the Midrash. God will not heed the prayer of someone "whose hands are soiled with *gezel*." An interesting phrase. "Whose hands are soiled with *gezel*." Job also speaks about the hands. "There is no plunder in my hands." It seems that ill-gotten gains stick to the hands. It is as if the dishonest person has sticky hands, and when other people's money passes through his hands, some of it remains stuck there. When a person with sticky hands prays, God finds it offensive. The stickiness of his hands is like a sediment of impurities polluting his prayer and making it a murky and tainted *tefillah akurah*, an impure prayer.

This is very worrisome for all of us. We may have fallen into some form of *gezel* quite casually. Perhaps we didn't give it much thought. We may have borrowed something and forgotten to return it. We may have caused someone even a slight damage and not made restitution. But lack of intent does not exonerate us. If we retain money in our possession that is not ours, whether it belongs to someone else or is overdue to be repaid to someone else, we are guilty of *gezel*. And if we stand before God with our sticky hands, He may consider our prayer a *tefillah akurah*, Heaven forbid.

So now we understand on another level why the avoidance of *gezel* is such a priority in our prayers on Yom Kippur, why we say, "... so that we will desist from the *oshek* in our hands." If we want God to accept our prayers, then we must clean our hands and remove from our possession everything that does not belong to us. Because "if someone whose hands are soiled with *gezel* calls out to the Holy Blessed One, He does not answer him." Dishonesty and deceit create a wall between us and the Creator, a wall that our prayers cannot penetrate. Only by removing all ill-gotten gains from our possession and fulfilling our obligation can we tear down that wall and open the way for our prayers to ascend to Heaven.

8 The Viduy, the confession of our sins that we say so often on Yom Kippur, begins with three statements. "Ashamnu. We were guilty. Bagadnu. We rebelled. Gazalnu. We robbed."

The word *ashamnu*, according to the Vilna Gaon, is more accurately translated as "we destroyed," related to the word *shemamah*. As such, it refers to the doctor-patient relationship that exists between God and us. We are making a general acknowledgment that through our misdeeds we have wreaked havoc in the higher worlds. We confess to having sown destruction when we transgressed. With the next statement, *bagadnu*, "we rebelled," we are also making a general acknowledgment about our disobedience.

We confess that we rebelled and thereby violated the king-servant relationship that demanded absolute obedience. With the third statement, we begin to get into specifics. And what do we say? "Gazalnu. We robbed."

9 Robbery apparently heads the list of the transgressions we must confess on Yom Kippur. Why is this such a critical transgression? But first let us ask a more basic question. What does it have to do with most of us? Are we robbers? Do we break into other people's houses or hold them up in the street and take their wallets?

Actually, most of us are treading very close to the edge of robbery. In fact, the Gemara states (*Bava Basra* 165a) that most people step over the line and are guilty of robbery in one form or another. This is, of course, not a reason to feel complacent, to think that we're no worse than other people are. On the contrary, it is a reason for alarm. If this transgression is so widespread that most people are guilty of it, how much more vigilant and circumspect do we have to be to avoid falling into the trap. If the danger is so great, then the precautions must be equally great.

So why is robbery such a prevalent transgression? In what way are so many supposedly honest people guilty of it?

↳ When the Torah forbids *gezel*, robbery, it is not only referring to burglars and highwaymen, where the robber removes property from the owner's possession and takes it into his own possession. There are also other, more subtle forms of *gezel* that are equally forbidden under this general transgression.

⊗ One of these alternate forms of *gezel* is called *oshek*, which means withholding someone else's rightful property. If someone lent you an object or asked you to watch it for him for a while and you deny having it, that is *oshek*. If someone lent you money and you deny it or if you are late in paying it back, that is also *oshek*, unless the lender gives you an extension. If you bought a product in a store on credit and do not pay your bill, that is also *oshek*, unless the storekeeper gives you an extension. If you are late with your rent payment, that is also *oshek*, unless the landlord gives you an extension.

Another form of *gezel* is causing damage to other people's property. The Torah deals extensively with the amount and form of payment for every conceivable type of damage — from the person

causing the damage himself to damage caused by his animals, property, fires or obstacles. But no specific *mitzvah* in the Torah specifically defines causing monetary damage to another person's property as a transgression of Torah law. *Rabbinu Yonah* contends that all forms of damage are included in the general prohibition of *gezel*. When you cause someone damage you are removing from him a portion of the value of his property, and this is considered *gezel*. It doesn't matter if you put it into your own pocket. If you remove it from another person's pocket, it is *gezel*.

*And how about a worker who does not deliver a full day's work for a full day's pay? The Gemara says that a worker is exempt from saying the Shema, because he is obligated to his employer who is paying him for his time. So what if someone goes to his job and takes his paycheck but spends some time conversing with his fellow workers or making personal telephone calls, not to mention if he takes office supplies home for personal use? Isn't this absolute *gezel*?

→ Now, this is all good and well if he fully expects to be able to repay the money he borrows. But what if he doesn't know how he will repay it? Or worse yet, what if he never really intended to repay it? Then all his noble gestures are worthless, because he has become a thief. Far better that he should live off charity or the generosity of friends and family than to take money under false pretenses.

All this is what we should have in mind when we stand on Yom Kippur and say, "Gazalnu. We have robbed." We should not say it by rote as part of the liturgy, as if it doesn't really relate to us. It very much relates to each of us. If the Gemara states that most people fall into the trap of *gezel*, this should be of major concern to us. Were we successful in avoiding the prohibition of *gezel*? Did we meet all our financial obligations on time? Did we request extensions of the repayment schedule when we could not pay on time? Did we deliver full value for any monies we received? Did we cause anyone damage in any way or form?

We have to prepare for this confession of "*gazalnu*" long before Yom Kippur, because it is ineffectual unless we first fulfill our obligations to the victims of our *gezel*. We have to pay back all monies we owe, and we have to make restitution for all damages we caused. Even if we only caused a slight damage, even if it is only a pennyworth, it is considered as grave a transgression of the prohibition of *gezel* as if we had caused huge damage; *gezel* is *gezel*, no matter how great or how minor. And repayment is not enough. We also have to beg the victim's forgiveness. Only then can we come before the Master of the Universe on Yom Kippur, confess our transgressions and ask for His forgiveness as well.

14

If we dig down to the roots of *oshek* and *gezel*, we find the twin evils of *sheker* and *nirmah*, falsehood and deception. Truth would prevent a person from taking property that is not his or talking another person into lending him money when he has no serious intention of repaying it. Falsehood and deception are the ideas, the concepts, while *oshek* and *gezel* are the deeds that result. If a person were not inclined to falsehood, if he were not a dishonest person, he could not do these things.

Falsehood, the absence of the attribute of truth, is a sign of extreme corruption. The *Sefer HaChinuch* uses strong language to

describe it (§ 74). "It is well known," he writes, "that everyone considers falsehood abominable and shameful. Nothing is more despicable. Misfortune and curses are found in the homes of those who love it. God is the Lord of Truth, and everything about Him is truth. Therefore, blessing can be found only among those who resemble Him in their behavior, who are truthful just as He is truthful. But those whose behavior is the opposite of His good traits, specifically those who embrace falsehood and are thereby the exact opposite of His traits, will not receive the blessings of joy, peace and pleasure, which are among [God's] traits. Instead the Lord gives an evil person a portion of worries, quarrels and pain.

"Therefore," concludes the *Chinuch*, "the Torah uses an expression to characterize the prohibition against falsehood that it does not use to characterize any other prohibition elsewhere in the Torah. The Torah states, '*Mi'davar sheker tirchak*. Keep your distance from false words.' Stay far away from falsehood, because it is so despicable."

Throughout the Ten Days of Repentance, we beseech God to have mercy on us. We repeatedly refer to His attribute of truth and ask Him to judge us with that very attribute and bless us with a good new year. But if we are guilty of *oshek* and *gezel*, if we ourselves epitomize the attribute of falsehood, then we are the exact opposites of God. How then can we brazenly ask Him to bless us? God looks down upon us and says, "Who is this person that is asking for a judgment of truth? He doesn't even begin to know the meaning of truth."

הנה זך מילתא אם צריך לפרוט את החטאים הוא פלוגתא דנאי במסכת יומא (ף פ"ו ע"ב), דמייתי שם ברייתא: וצריך לפרוט את החטא שנאמר "אנא הטא העם הוה חטאה גדולה יעשו להם אלהי זזהב". דברי רבי יהודה בן בבא, רבי עקיבא אומר: אין צריך, שנאמר "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה" (תהלים לב, א). וצריך: אלא מהו שאמר משה יעשו להם אלהי זזהב, ומשנה כדרך נאי דאמר רב נאי אמר משה לפני הקב"ה: רביש"י. כסף זזהב שהריבית להם לישראל עד שאמר די גרם להם שיעשו אלהי זזהב.

והרמב"ם פסק כרבי יהודה בן בבא, שצריך לפרוט את החטא, ולא כמו רבי עקיבא הסובר שאין צריך לפרוט את החטא. ועי' בכסף משנה שעמוד בזה דק"ל הלכה כרבי עקיבא מתברר, ומדוע כאן פסק הרמב"ם כרבי"ה, ואלו הסוד (א"ה גימטריא תר"ו) אכן פסק כרבי עקיבא.

ובפשטות משמע, לפני רבי עקיבא אין צריך לפרוט את החטא כלל, ומספיק לומר חטאתי ודיו, ומה שגנשה רבינו הוסיף ואמר ויעשו להם אלהי זזהב, זהו בשביל ללמד זכות על בני ישראל כפי שהקב"ה לא ימצו עמהם את הדין. וכן משמע, שבגמרא במסכת ברכות (ף לב ע"א) מונה את הפסוק הוה כאחד מן המקראות, שאלמלא הם, נתמטטו רגליהם של שונאי ישראל, וע"ש עוד בכל הסוגיא.

אמנם נראה שיש בזה עוד ענין, שרבי עקיבא סובר שאמנם המתוודה אינו צריך לפרוט בפיו את החטאים שחטא, אבל מהפסוק שאמר משה רבינו

יעשו להם אלהי זזהב - כסף זזהב שד"ה לזה לישראל גרם להם שיעשו אלהי זזהב, ילפין שבידיו לא מספיק להתוודות לפני הקב"ה ולומר חטאתי, אלא צריך גם להתעמק אחרי שורש החטא, לחפש ולהשוב אך הגיעה לידי עברה, ומה גרם לו שלא יעמוד בניסיון, כדי שידע בפנים אחרת שכשתבוא העברה לידי *א יעמוד בפני ניסיון כזה, ידע לעמוד בזה ולא להכשל.

ואם תחזיק מתוודה על החטאים שלו ואינו מתחקה אחרי השורש שלהם ואינו מחפש לדעת מה גרם לו לחטא, לא מנחי התשובה שעושה, מפני שלא יודע מה גרם לו לחטא, ועלול להכשל שוב באותו החטא.

כמו שאדם שיש לפניו כמה מאכלים יודע שבתוך אחד מן המאכלים מעורב סם המות, לא מספיק שיהיה ויאמר באופן כללי שיש כאן רעל, אלא צריך לחפש ולהקור היכן נמצא הרעל כדי לדעת ממה להתרחק, ואם אינו עושה כן, הרי הוא מתחייב בנפשו. הכי נמי מי שמתוודה ואינו מחפש את השורש, אין זו תשובה שלמה, כי אינו יודע להתרחק מן החטא.

13

ובפי' שכותב רבינו יונה (שע"ה ש"א אתו ל-דא העיקר החשיבי בעשיית התשובה הוא שבירת התאוה הגשמית, שישים אל ליבו כי התאוה עוללו, לנפשו לחטא ולמשוך העון בחבלי השוא, וצריך לעשות גדר לשמור את דרך התשובה, כי התאוה התנונה בלב היא שורש כל הפעולות, ע"ש באריכות, ודו"ו מפני שלא מספיק לעשות תשובה ולומר ודיו, אלא צריך להתחזק אחרי שורש החטא והסיבה שגרמה לו לעוון את הדרך הטובה, ואחז הרברים הוא התאוה, שהיא סיבה וגורמת חטאים, ומי שעושה תשובה צריך גם לעזוב את דרך התאוה.

וזוהו שגנשה רבינו התוודה על חטא העגל ולא הסתפק לומר אנא הטא העם הוה חטאה גדולה, אלא גילה את מקור וסיבת החטא, שהו נובע מכסף זזהב שהריבית להם.

ולפי' מוכן היטב מרוב מביא הרמב"ם זך מילתא שצריך לפרוט הטא וסיבתו "יחד עם ההלכה של המתוודה ואינו עוזב, דכשם דהמתוודה ואינו עוזב, אמנם עשה מעשה תשובה, אבל אינו עוזב את החטא, כך גם מי שמתוודה ואינו מפרט ואינו מנלה את השורש והסיבה, הוא אמנם עושה תשובה, אבל אינו עוזב את הדרך שהביאה אותו לידי חטא.

15

On Yom Kippur, we beseech God to inscribe us in "the book of life, blessing, peace and a good livelihood." We acknowledge that all these things are in His control. Whether or not we earn a decent livelihood in the coming year depends solely on Him, and in the light of our recognition of His absolute power, we ask Him to provide a decent livelihood for our families and ourselves. What kind of hypocrisy is it then to go out and cheat and swindle, to gain a few extra pennies by violating the laws of the God in Whom

you have supposedly placed your trust? So what does this mean? Do you think you can earn God's mercy and blessing with insincere lip service?

So this is where we must concentrate our efforts all year and especially on Yom Kippur. If we want to take upon ourselves just a single area of improvement, this should be the one, to "desist from the *oshbek* in our hands." The Torah demands of us honesty and integrity. Before we can approach God with any hope of acceptance, we have to give back all our ill-gotten gains. We have to pay up what we haven't paid or at least negotiate realistic terms that we intend to honor, even if our creditors have completely forgotten about the money owed to them. And we also have to ask their forgiveness for the wrongs we have done to them. Only then can we have a proper *teshuvah*. Only then can we approach God with clean hands.

152 / IT'S NEVER TOO LITTLE, IT'S NEVER TOO LATE, IT'S NEVER ENOUGH — R. Frank

17 One of the most unique rites performed on Yom Kippur in the times of the *Beis HaMikdash* was that of the *sa'ir hamishtalei'ach*. In this rite, a he-goat would symbolically bear the sins of all of *Klal Yisrael*, and would be sent to the Judean desert and pushed from a cliff to its death. In fact, the English term *scapegoat* is derived from this rite.

This offering is different from all other *karbanos* brought during the year. There was no *shechitah* (slaughter) and no blood sprinkled on the Altar.

• Even stranger, many commentators associate this offering with Eisav. They point out that it is no coincidence that the Torah uses the word *sa'ir* to describe Eisav (*ish sa'ir* — a hairy man).

✱ The *Kli Yakar* (*Vayikra* 16:22) writes that the correlation between Eisav and the *sa'ir* that bears our sins is rooted in the fact that Eisav and his descendants are partially responsible for our sins. In his

words, "*Kol mezimasam hu leha'ich: es Yisrael* — their entire purpose in life is to entice *Klal Yisrael* to sin." Therefore, says the *Kli Yakar*, it is only right that the *sa'ir* — a representation of Eisav, should bear the sins of *Klal Yisrael* that he caused.

I'll deepen the mystery behind the rite of the *sa'ir hamishtalei'ach* a bit further by quoting a statement from *Chazal*. The Torah states that the *sa'ir* is to be sent out to the desert with an *ish iti* — a designated man. *Chazal* state that the *ish iti* was a man who was destined to die within the year.

Why was it important that the man who went with the *sa'ir hamishtalei'ach* be a man who was going to die during that year?

To explain this esoteric concept, I will share some thoughts I heard from Rabbi Mattisyahu Salomon, *mashgiach* of Beth Midrash Govoha in Lakewood.

In order to understand this subject, we must return to the earliest known conversation between the twin brothers, Yaakov and Eisav. *Tanna D'Vei Eliyahu* (19) relates that while they were in their mother's womb, Yaakov said to Eisav, "There are two worlds, *Olam Hazeh* and *Olam Haba*. *Olam Hazeh* consists of eating, drinking, business dealings, marrying, and having children. *Olam Haba* contains none of these physical pursuits. It is entirely spiritual. Let's make a deal. You take *Olam Hazeh*, and I'll take *Olam Haba*."

At the showdown, Eisav, who had not forgiven or forgotten the insult of losing the *berachos*, came to meet Yaakov with intention to murder him. Beholding this spectacular scene, Eisav wondered, "*Mi eileh iach* — who are these to you?" (*Bereishis* 33:5).

Tanna D'Vei Eliyahu explains that Eisav was asking, "Didn't we agree that you would take *Olam Haba*, and *Olam Hazeh* would be mine? What happened to our deal? You are using *Olam Hazeh* as much as I am!"

✱ "These possessions," answered Yaakov, "are not considered use of *Olam Hazeh*. I did not acquire possessions for the sake of having them. They are merely the means with which I will perform my mission here in *Olam Hazeh*, so that I can receive my reward in *Olam Haba*."

✱ In this Midrash, Yaakov Avinu sets forth the Jewish outlook on *Olam Hazeh*. Judaism is not a religion of asceticism. We are not meant to be hermits or to live in monasteries isolated from the world like monks and nuns who are expected to spurn the physical aspects of life. We are to take an active role in perfecting this world, and we are meant to utilize many of the possessions and pleasures that *Olam Hazeh* proffers in order to fulfill our mission. As long as possessions and pleasure do not become ends in and of themselves, but we treat them as the means with which to complete our mission on earth, we are welcome to partake of whatever this world has to offer.

✱ Eisav, on the other hand, espoused the life of Epicureanism, in which money and pleasure are ends in themselves. You pursue pleasure and money to have and enjoy them, and you strive to acquire more and more.

If possessions and pleasure become our life's goal, then we no longer lead the life of Yaakov. We begin to follow in the footsteps of Eisav. Unfortunately, in the course of a lifetime, we occasionally become enthralled with the world of Eisav. We get caught up in the pursuit of pleasure and possessions, and we lose sight of what is *ikkar* (primary), and what is *tafeil* (secondary). The *Kli Yakar* teaches us, on a metaphysical level, that that is exactly Eisav's goal: to lure

✱ us into his world of materialism, so that we lose our focus on our mission here on earth.

✱ I have a friend in the rabbinate who was counseling a high-powered couple who would remain at work until late at night. Each night, their children, who were cared for by a nanny, would stand at the window and wait for their parents to come home.

The rabbi asked, "Why are you doing this?"

"We are doing it for the good of the children," they responded. "We want to provide them with everything they need in life."

Everything, that is, except for one vital thing: a set of parents.

This couple fell into the trap of making the means into an end.

✱§ Mai Ba'is T'fei?

The Torah requires us to redeem firstborn male children in a ceremony called *Pidyon Haben* (redemption of the son). The father of the child hands five silver coins to the Kohen, who then relinquishes his rights to the firstborn child. As part of the ceremony, the Kohen asks the father a question that must be the most rhetorical question ever asked: "*Mai ba'is t'fei* — What do you want more, *liten li bincha bechorcha* — to give me your firstborn son, *oh ba'is lifdoso be'ad chamesh selaim* — or to redeem him for five coins?"

I don't think that in the recorded history of mankind, any father ever answered, "Keep the kid, I'll take the five coins." At least not with a firstborn.

When my rosh yeshivah, Rav Yaakov Yitzchok Ruderman, would be asked to speak at a Pidyon Haben, he would say that the question of *mai ba'is t'fei* is not asked of a person only once in his lifetime. Rather, life is a series of questions of *mai ba'is t'fei*. Do you want the life of Yaakov or of Eisav? Are your sights set on a totally physical existence, or do you think about spirituality? It is a question of, "Do you live for *Olam Haze*h or for *Olam Haba*?"

I know someone who was told that his son was struggling in yeshivah, and needed tutoring. The man said that he could not afford to pay for the tutoring because he had just renovated his house. I also know a successful attorney who took out a second mortgage on his house to pay for tutors for his children. *Mai ba'is t'fei*. Which one is more important?

• The city or neighborhood that a person chooses to live in, the shuls in which he *davens*, are also part of the question of *mai ba'is t'fei*.

⚡ Eisav's Role; Our Response

The cause of these misplaced priorities is Eisav. As the years go by, we are drawn more and more into Eisav's world, and we lose the battle that began between Yaakov and Eisav. We forget that there is a fundamental difference between Eisav's outlook on this world and ours.

That battle, which began in the womb, came to a head on the fateful night when Yaakov battled Eisav's angel until dawn. Eisav's angel sought to vanquish Yaakov, once and for all, but the Torah states, "*Vayar ki lo yachol lo* — [the angel] perceived that he could not overcome [Yaakov]." What did he do? "*Veyiga bechaf yereicho* — he struck the *yerech* [hip socket] of Yaakov" (Bereishis 32:26).

The term *yerech* is used in the Torah to symbolize one's ability to produce offspring. When the angel saw that he did not stand

a chance against Yaakov himself, he salvaged whatever he could — he struck at Yaakov's descendants and corrupted them with the notion that pleasure-seeking is an end in itself.

It is the result of that resounding blow from Eisav's angel, and the ever-present snare set by Eisav's descendants, to which *Kli Yakar* refers when he says that Eisav is responsible for many of our sins.

Eisav's role in our downfall notwithstanding, it is we who are guilty for taking the bait. When the *Beis HaMikdash* stood, each Yom Kippur we would take a *sa'ir*, send it away, and pledge, "Never again, I will not fall prey to the enticement of the *Ish Sa'ir*."

But merely sending away the *sa'ir* is not enough. *Teshuvah* (repentance) is not that simple. Hashem gave us Yom Kippur as an opportunity to examine our lives, discover where we have strayed in the previous year, and rededicate ourselves to our true mission in this world.

⚡ Jolting Us Awake

The call of the *shofar* during Elul and Rosh Hashanah is meant to awaken us from our slumber, to remind us that we must jolt ourselves out of our slothful existence of following our baser instincts and instead inject meaning into our lives. Sometimes Hashem decides that it will take more than just the call of the *shofar* to awaken us, and He sends cataclysmic events to startle us. To

A Jew should not need a last lecture from Randy Pausch to crystallize in his mind what is important and what is trivial. A Jew has a Yom Kippur to remind him.

• Perhaps this explains why the *ish iti*, the man who takes the *sa'ir hamishtalei'ach* out to the Judean desert, must be someone who is going to die during the coming year. A person who is facing death represents the main message of the *sa'ir hamishtalei'ach*. He realizes what is important and what is trivial, because he knows that his clock is running down, and he had better focus on his true priorities while he still has the time. A person who can see his priorities so clearly is one who will definitively dismiss Eisav's overtures to sin and focus on his true mission in life.

This idea also explains an enigmatic comment from the *Zohar* on the verse, "*Vayashav bayom hahu Eisav ledarko Sei'irah* — So Eisav started back that day on his way toward Se'ir" (Bereishis 33:16). Following the encounter in which Yaakov explained that using possessions properly in order to fulfill one's purpose on earth is not considered utilization of *Olam Haze*h, Eisav went back home. Asks the *Zohar*, "*Eimasai*" — When does Eisav leave us? *Bish'as Ne'ilah* — when we beseech the *Ribono Shel Olam* during *Ne'ilah* on Yom Kippur."

What does the *Zohar* mean? Where does Eisav go, and why at *Ne'ilah*?

Of the five *tefillos* that we *daven* on Yom Kippur, only during *Ne'ilah* do we utter the words, "*Lema'an nechdal mei'oshek yadeinu*" — Hashem gave us Yom Kippur, "so that we should refrain from stealing." As we have noted elsewhere ("Paint Your Masterpiece"), this line of the liturgy seems peculiar. Theft is not the sin that any of us would list first on our repentance list. We are not shoplifters or petty thieves. Why are we taking the last few minutes of Yom Kippur to focus on something that seems so alien to us?

I think that the *Zohar* alludes to a possible explanation. People do not descend to the level at which they are ready to steal from others in one fell swoop. First we begin to look at Eisav's world and we become entranced by the beauty and sophistication of what he has to offer. Suddenly, money and the possessions that money can buy become infused with significance. Before long, almost nothing will stand between us and the possessions that we crave. Granted, we may never actually walk into a store and leave with an item for which we have not paid, but shy of that, we will use "inventive thinking" to minimize the amount we pay.

• Whose fault is it? Were this a world that belonged exclusively to Yaakov, our priorities would remain before our eyes on a constant basis, and we would not be tempted into indulging in *Olam Haze*h for its own sake. It is Eisav who entices us to indulge, and he may seduce us into doing so in a less-than-legal manner.

At the moment of *Ne'ilah* when we say, "*Lema'an nechdal mei'oshek yadeinu*," and commit ourselves to avoiding any sort of "shtick," we send Eisav away and commit to a life of Yaakov.

Think about your legacy.

Consider the things that you focus on most often in terms of your legacy. Will your focal points today be part of your legacy? Will they matter next week, next month, next year, or next decade?

Do you want to be remembered for the model of the car that you drove, or for the type of parent you were to your child? Do you want to be remembered for the square footage of your home, or the kind of son or daughter you were to your parents? Will you be remembered for major business deals you made, or for the type of neighbor you were, the friendships you made and kept, the Torah you learned, and the Torah you taught?

When you think of life in terms of your legacy, you realize what truly matters, and that the rest is trivial. You realize that the other pursuits are from the world of Eisav, and that you, as a descendant of Yaakov, must strive for more.

תאות העוה"ז - מונעת התשובה *

The *lamim Noraim* in general and the *se'ir hanushtaf'ach* in particular are about focusing properly and rededicating ourselves to our mission in life. As *Yidden*, we should not need a world event like the Financial Meltdown of 2008 or a fatal illness, *chas ve'shalom*, to compel us to focus on what really matters. *Ashreinu mah tov chelkeinu* - how fortunate we are to have a Yom Kippur, an opportunity to reexamine the purpose of our existence, and distance ourselves from the lure of Eisav's world.

Let's make sure to capitalize on it.

31

אחרים, לפיכך אני צריך להשיבכם, מבואר נמי שכל השבועה הוצרכה, כדי שלא יושפעו כלל ישראל לאחר ארבעים שנה במדבר, מראית גילולי ושקוצי העכו"ם, כל רוחניות קשה מאד להשגה וכל דבר קל יכול להיזק לרוחניות, והיינו דאמרינן (תגיגה טו.) "קשין לקנותם ככלי זהב ונוחין לאבדן * ככלי זכוכית", מפני שבעוה"ז עולם הגשמי המנוגד לרוחניות, כאשר רוצה להשיג רוחניות הסותר למציאות עוה"ז, כל ניד רועי קל יפריע להשגת רוחניות.

ומעתה נראה שהדברים ק"ו, ואם בגוים עובדי גלולים וגלילים חששו שמא יאיתם תשפיע ותריח אותנו מעבודתנו הרוחנית, עאכ"כ בעת שאנו מוקפים יהודים המתנהגים שלא כראוי ודאי שנמצאים או בסכנה מחמדת, כי הרי מעבדים רחוקים אנו ואין לנו כל קשר אליהם, וא"כ פשוט שכל מי שקרוב אלינו השפעתו יותר חזקה וקשה להתמודד עמה, ומעתה הרי נחכאר שאהבת עולם הזה מוטבעת בנו מראשית ברייתנו. ומסכיבנו אנשים שרק עולם הזה כל עבודתם ושאיתם, ודאי שנדבקים אנו בהם, וקשה לנו להנתק מכך. ומשו"ה קרובים אנו לכל מחשבות הבל ושטות, הרמב"ם (הקדמה לפיהמ"ש ורע"ם) קורא לעולם הזה "עולם המשגע", ואם נאמר זאת בדורו של הרמב"ם, הרי ~~בדורנו בזמנינו עתה שהפקירות והשטות מקיפה את כל העולם, והלא וורינו גרוע יותר מדרות הקדמונים, הסבא מקעלם ו"ל אמר שאנו גרועים יותר מדורו של אנוש שהחם ידעו והכירו בהקב"ה ובעולם הבא, אלא שהיה להם טעות מסוימת בהכנת דרכי הבריאה, אמנם בזמנינו אין יריעה כלל ברוחניות ונצח, וכל מחשבות אנושי העולם רק לחיות חיים גשמיים וחכליתיים בעוה"ז, וידוע שהאבות והאמהות בדורינו כל מטרותם רק להקנות "תכלית" מזויפת לבניהם, וייש טקרים שדוקא הבנים הצעירים השקפותיהם יותר מוצקות מרעות הוריהם, בהנדה נאמר "שאל אכ"כ ויגדך וקניך ויאמרו לך" (דברים כו, ז), ואילו מצבינו עתה שאין לשאול ולהתייעץ כדור ההורים המבוגרים שהשקפותיהם גרועות ולא נכונות.~~

נמצא מעתה שהכרחית היא לעורך השלמת עבודתנו, ליקח את עצת הלוצאטור ולברר ולאמת שחובתנו בעולמנו אינה למען חיי עולם הזה אלא עבור חיי עולם הבא, ומחויבים לעשות ולהשריש זאת בכל הדרכים העומדים בפנינו. זכורני שהחפץ חיים ו"ל היה אומר הרי נשמתו של אדם באה לזות העולם ממרחק רב כל כך מעולמות העליונים, וכי יתכן שבאה ממרחק בשביל הנאות ספורות וחולפות בעוה"ז, שאינם אלא לשעה, ושאר ימי חייו טובכים אותו צורת ויסודין לאין שיפור.

32

הנה מדינא חייבים לומר כל בוקר פרשת העקידה, והטעם לכך בתורת, חרא לזכור זכות אבות, ועוד להודיענו שאף כל אחד ואחד מישראל מחויב למסור את נפשו עבור הקב"ה, הבה ונבדוק את עצמינו האם יש בקרבנו מסירות נפש עבור קיום מצוות הליכה בדרכי התורה, הלא רק את הנוח והנעים אנו מקיימים, ואילו הריבד הקשה קצת איננו מקיימים ומוצאים כל מיני תירוצים ואמתלאות כדי להפטר ממנו. וד.א. הגני להזכיר שלעתיים כאים

דרכו של עולם שהעשיר חושש וירא שמא יאכר עשירותו בענין רע, ולכן משחבל ומגדל באופנים שונים לשמור נכסיו ועשירותו, ואילו העני שאין לו מאומה אינו ירא ודואג כי אין לו מה לאבד. חוה הסיכה מדוע למרות שאנו עומדים בימי אלול ולפני ראש השנה יום הדין והמשפט, מכל מקום איננו יראים, כי איננו חשים שיש לנו מה להפסיד, ודומים אנו בעיני עצמינו לעניים ודלים, וכל מה שיש לנו הם רק קטנות, ומשו"ה אין בנו יראת שמים.

הלוצאטור פותח את ספרו "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו". ההכרה ביסוד זה היא תחילת צבורתו הרוחנית של האדם, שכל מי שאינו מבדר ומאומה אצלו מה חובתו בעולמו, נמצא תחת הכישוף שהעולם הזה מכשפו, וענין הכישוף, שהעולם הזה מאחו ומטעה את עיניו. איתא בוורה (פ' נשא) "אדם אויל בהאי עלמא וחשיב דיליה הוא ולדורו דור", אין הדברים בגדרי מליצה בעלמא, אלא אמת מוחלטת היא, ואע"פ שזה שקר, שאין אדם חי לעולמים ואינו מסוגל לבלוע את כל העולם, מ"מ מחשבות אלו מאחות את עיניו, וחייב לעקר את כישוף העוה"ז, על ידי השרשת יסודות חושיים שחיינו רק למען עולם הבא, ומבלי האימות והביורו הגיל מרגיש שעולם הזה כידו. ומשו"ה אינו חושב על יסודות הנצח, ואינו מכיר שעם ישראל הוא עם טגולה מכל העמים, ויפה קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה, ולכן אינו ירא ודואג מאימת יום הדין.

הוכרנו השבוע את דברי הרבינו יונה (שע"ת א, יא) [ונורא להתבונן, שללא לימוד המוסר אין לנו הבנה בתביעות הקב"ה מאתנו וכביכול נשתכחה תורה מישראל] ביסודות התשובה, שאע"פ שטרטה תחילת הדרך לתשובה, מכל מקום היינו רק בתוטא דרך מקרה "אך האיש המחיצב על דרך לא

30

טובה ושינה כאלותו ושב במדעתו פעמים רבות, ראשית חשבת האיש הזה לעזוב דרכו ומחשבתו הרעה ולהסכים לקיים ולקבל עליו לכל יוסף לחטוא ואח"כ יתחרט על עלילותיו הנשחתות וישוב אל ד', ועיי"ש רמזמה ואת לטובל ושרך כידו שלא תעוררו הטבילה כל זמן שהשרך כידו, ועיי"ש בארוכה. עבודה קשה טוטלת עלינו, תחילה לעקור ולעזוב דרכו הרעה, ולהסכים לקיים במחשבתו לבחור דרך חדשה דרך הטוב, וראה שם עוד בר"י שהביא הכתוב (ירמיה לא, יז) "שמעו שמעתי אפרים מתגודד יסרתני ואוסר כעגל לא למד", ומעתה נבואנו לעשות תשובה, עלינו בראשית העבודה, לבדוק היכן נמצא בנו עיקר החסרון שהיא דרכו הרעה, ורק על ידי עזיבתנו את הדרך הרעה נוכל אח"כ לפתוח פתח לתשובה.

נראה שהדרך הרעה העיקרית שאנו שרויים בה היא תאות רצון העולם הזה המוטבע בנו. וכפי שהקדמנו דברי הוורה שאדם חשיב דהאי עלמא שייך לו ולדורו רור, וכל זמן שנמצא בנו רצון העוה"ז אין מקום לשאיפה לעולם הבא, כי העוה"ז ועוה"ב שתי צדדות הם, (כלשון הוה"ל) העוה"ז היא טומאה וגשמיית, ועוה"ב קדושה ורוחנית, ומשו"ה לא יתכן שיהיה באדם אחד השאיפה והתשוקה לשניהם יחד.

יש להתעורר בענין זה, הנהה תזינן שהוהיד הקב"ה את ישראל בכניסתן לארץ, ורק מערי העמים האלה אשר ד' אלוקין נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה, כי החוסם תהימם החתי האמורי וגו' כאשר צוה ד' אלוקין למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תרעבותם אשר עשו לאלוהיהם והטאחם לד' אלוקים" (דברים כ, טז) והנה עמדו ישראל לאחר ארבעים שנה במדבר שעמדו וראו את הקב"ה עין כעין וכמבואר בקרא, ואכלו מ' שנה את המן לתם שמלאכי השרת אוכלים והיו בגן עין ממש וקיבלו את התורה, ומ"מ חששה תורה שאם ישאירו את אומות העולם בקרבם ישפיעו המה עליהם ללמדם לעשות את כל תועבותיהם. כי האדם קרוב לרע, ובעת שרואה בעיניו את הודע מיד נמשך אחריו, כי ממעי אמו מונח בו הרע, והרע נמשך ונדבק לרע, ומבלי מלחמה מתחדת לא יוכל להנתק ממנו.

וביותר יש לראות בפרשת נצבים, שהקב"ה כרת ברית ואלה עם כלל ישראל, "כי אם את אשר ישנו פה עמנו עומד היום וגו", כי אחם ירעם את אשר ישכנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם, והוראו את שקוציהם ואת גלליהם עין ואבן כסף והוב אשר עמהם פן יש כסם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום" וגו'. (דברים כט, יד) וברש"י "לפי שראיתם האומות ע"א ושמא השיא לב אחד מכם ללכת

להודות על ההתחלה כיצד החלה, לומר דגם אם פרי היכול לא יצא מוצלח
בפי שציפה בעל השדה, עליו לראות את ההתחלה, והיא שיש לו לפחות
אדמה, והרי יש כאלה שגם אדמה אין להם, וכיוצא.

תשובה מאהבה

א. בעידן ריתחא אין מספיק עבודה מיראה

רכנו בחיי בעל יתחבב הלכות, קבע שער "אהבת ה'" בסוף ספרו, בשער
העשירי, כי היא המריגה הנכונה ביותר להגיע אליה. וכמו כן תשובה
מאהבה מריגה גדולה היא, עד כי מבטוח השב מאהבה שזדננות נעשים
לו כזכיות. ועתה שאנו במצב שמידת הדין מתוחה והזמן הוא זמן ריתחא,
לא מספיק תשובה מיראה, והראיה לכך ממה שראינו בגמרא (מנחות מא, א) ש
שאמר המלאך לרב קטינא: דבעידן ריתחא מענישין על מצות עשה שאפשר
לקיימה ואפשר להפטר ממנה, ובגון המבואר שם מצות ציצית, שהרי
להלכה מי שאינו עושה כבוד בעל ד' כנפות פטור מציצית, ואילו
בעידן ריתחא מענישין להפטר עצמו בכך שאינו לובש בגד החייב בציצית.
והיינו כמבואר, והעובד מיראה וכל עבודתו מיראת העונש, הרי שכאשר
פטור הוא מהעונש אינו מהדר יותר, ובגון שאינו לובש בגד החייב בציצית,
כי הרי יודע שפטור הוא ולא יענש על כך, אולם העובד מאהבה אינו
מסתפק בכך שלא יענש, אלא מהדר הוא להתחייב במצוה מאהבה קנה.
והזינן במלאך שאמר לרב קטינא, דבעידן ריתחא מענישין על המבטל עשה
זו של ציצית, והיינו מענישין על העובד מיראה ואינו מהדר לעבוד מאהבה,
ואם כן ומנינו שהוא זמן של עידן ריתחא כידוע, יש לחזר אחר תשובה
מאהבה, ואף שתשובה מאהבה מריגה גדולה היא כמבואר, דע! שיש אופן
שתשובה מאהבה תהא קלה יותר מתשובה מיראה, והוא באופן שיתבאר
לקמן היאך אפשר שתהא תשובה מאהבה בהישג יד אצל רבים.

34 ב. תיתכן עבודה מאהבה יותר בנקל מעבודה מיראה

והדברים מבוארים בספר "שפתי זדים" להרב הצדיק חיים פרידלנדר זצ"ל
(מועדים א', עמ' שמי"ב):

יישוקל יותר לאדם להגיע לתשובה מאהבה מאשר לתשובה מיראה, וזאת
* על ידי התבוננות במידת הכרת הטוב. וכן מובא ב"כוכבי אור" (עמ'
קמ"ו) שהגרא"א גרודזנסקי, ה' ינקום דמו, שאל את הגר"י בלאור ז"ל מדוע
מרבה לדבר כשיחתיו על תשובה מתוך הכרת הטוב להקדוש ברוך הוא

על חסדיו הגדולים בקבלת התשובה וכפרת העון, דהיינו כשמענינים
ומכירים את חומר העבירות - חסדי ה' בקבלת התשובה היא עד אין קץ,
ושאלו: מדוע אינו הולך הוא בדרך רבו הגר"י סלנטר ז"ל שבמכתביו
ושיחתיו עורר לתשובה מתוך ראת העונש, כמה גדול העונש ורעת הממרה
את פיו.

והשיב: שהגאון רבי ישראל סלנטר ז"ל הגיע למדרגת השלימות ביראה [מי
שלא ראה את הגר"י בימי אלול, לא ראה יראה מימיו], ולכן היה
כיכלתו להשפיע לתשובה מיראה, ועל ידה יקיימו גם מצוה עיקרית של
יראה, אבל אהבתו שלא הגיעו למדרגה שלימה זו, ואף אם אמנם נוכל
להגיע לתשובה חלקית ביראה, אך טוב יותר שנגיע לאיזון בחינת של תשובה
מאהבה, כי לה מגיעים על ידי התבוננות בהכרת הטוב, דרך קלה יותר היא
לאדם להתבונן בהכרת הטוב ומתוך כך להגיע לתשובה מאהבה, ויהפכו
העונות לזכיות, מאשר להגיע לתשובה בהתבוננות ביראת ה'.

35 והכל לפי אמונתו של האדם, ככל שהאדם מאמין יותר באפשרותו ומניית
את מקרו לבורא, הרי שהכרת הטוב אצלו חדה יותר בכך שרואה
הוא את הנוקף כפופים והמתיר אסורים והפוק עיוורים גם בתוך יסוריו
ומכאוביו, ועדיין עינו כוחנת לראות חסדי ה' בדברים הטובים עליו.

מה שאין כן מי שאמונתו אינה חזקה - הכרת הטוב אצלו כדה יותר אכן
יתכן ומודה הוא לה' בטובות וההשפעות הגלויות, אולם בבא היסורים
עליו שאין לו כביכול מה לראות במצבו של עתה ניסי וחסדי ה' עליו, מאבד
הוא את אמונתו, וקשה עליו אז לפקוח עינים על יתר חסדי ה' שעדיין
חופפים עליו.

ובמצות הביטורים לימדה אותו הורה היאך מפתחים את תכונת הכרת
* הטוב, והוא לראות את ההתחלה, דהיינו מאיה אנשפות הורים ה'
אותנו, ואף שזו הסטוריה של מאות ואלפי שנים, עלינו לשחזר את העבר
שלנו, ולהתבונן מאיה "אפס" התחלנו, והיינו ארמי אובר אבי, שביקש
לעקוד את הכל, והצילנו ה' ממנו. וכן גאולה מצרים-ממבואר בתורה בהגדת
"וענית ואמרת", כי כבאן טמון פיחות תכונת הכרת הטוב.

דאם לא כן, הרבה פעמים האדם חש באכזבה ובקיפוח מתוך שאיפתו
ליותר, וקשה לו להכיר טובה, והעצה לכך להחזיר עצמו הרבה
אחורה, ולהתבונן היאך הגיע למה שהגיע מכלום ממש, ושכן מצינו
בביטורים שהתודאה היא כבר על האדמה אשר נתת לי, כמבואר לעיל, שיש

וכי מרגישים אנו בזמן אכילתנו שהבורא נהנה שאנו אוכלים וכיוצא? הרי
לכך דרושים אמנה ודביקות עצומים לראות את קרבתנו לה' וקרבת ה'
אלינו עין בעין ממש כקרבת אב לבנו, וכי זו אדיקות מחשבתנו בו, הלואי
שהייתה זו הרגשתנו כלפי הבורא לראותו בחוש ובאופן טבעי כאבינו
מיטיבנו, וכמו כן הלואי והיה לנו משהו בתחושתנו שטוב לו כביכול
כשמטיב עמנו, ויש לו יתרון תענוג גדול מאד כשאנו מתענגים - קשה לנו
להתיימר שהגענו להתרשע כמו ושלכך אין אנו מודים לה' כל כך על טובותיו
עמנו, כל אחר יודה שאמונה זו - לראותה בחוש ממש שכוח - עדיין אינה
במריגתנו.

ובכן, מאחר ורחוקה הרגשה זו מאתנו לראות את הבורא כאבינו מיטיבנו
שנאמר שחטרון ההודאה לו נובע מכך שרואים אנו שכך טבע הרבנים
אצלנו ותחושתנו לכורא כאב הנהנה להיטיב עם בנו, והנהנו כבנים
המתרפסים על אביהם, אם כן תחזור התמיהה מדוע איננו מודים לבורא
ככל שעה לפחות כמו שמודים אנו לכל מי שייטיב לנו בטובות הפחותים
כמה וכמה מטובות הבורא עלינו.

היולך מה שנשאר לנו לומר והוא פשוט, מצפים אנו ליותר, תאכיס
* וחושקים אנו להרבה יותר ממה שיש לנו, איננו מסתפקים כמה
שתנו הבורא, לכך רחוקים אנו מלהודות, כי מצטמצמים אנו ב"חסר",
וממילא קשה עלינו להיפתח להתבונן ב"מלא", וכאמור לעיל דוה רומה
לאדם שמצפה מגדיב למתנה גדולה ובטוח הוא שיקבל ממנו סכום גדול,
ולכסף מקבל מתנה פחותה ומתאכזב, זה גורם שלא יודה ולפחות שלא
יודה כראוי.

ולפעמים הדבר חמור הרבה יותר מכך שאין האדם המסתפק מודה כראוי.

אלא אף גם זו שיש לו הרעומות, תלונות, הרגשות קיפוח וחשדות
לא יצדק ועשיית עוול מצד הנותן.

והדבר דומה לאחר שקנה כרטיס הגרלה לזכיה במכונת, וכשלא זכה
ונתאכזב, אומרים לו: מה רע בכך שלא זכית במכונת, הלא יש לך
רגלים ללכת בהם. וכי יתנחם בכך? הלא ציפה וקידה למכונת. כך החושה
האינו מסתפק - כשאינו מקבל את אשר יחפוץ - כל עולמו נתון להתאכזב
מה"חסר", ואין לבו עמו להיות מאושר מה"מלא" שיש לו.

האדם מאוכזב מהבורא שטרם "זיכהו" במכונת, ובוה נחפס לו מחשבתו,
ושוכח שיש לו רגלים להלך בהם בחסדי ה', ואין לו שום ניתומים
בכך שיש לו רגלים, כמו שאין הרוכש כרטיס הגרלה מתנחם ברגליו כשלא
זכה במלניח.

37 העולה לנו, שהגורם הגדול שיהא האדם כפוי טובה ורחוק מהכרת הטוב
לבורא הוא מסיבת התאוה, ואילו הדבק במידת "ההסתפקות" *
ולהרבה נחשב לו המעט שיש לו, ורואה גם את המעט שמקבל שבעצם אין
זה מגיע לו, זה הוא שהמיד יודה לבוראו על כל טובותיו.

ולכן כשארם עומד לנסיעה באוטובוס וחסר לו שקל להשלמת מחיר
הנסיעה, ובא אחד שאינו מכיר והשלים לו את מחיר הנסיעה, בודאי
יודה לו מאד על כך ויזכור לו הטובה היא, והסיבה כי לא ציפה ממנו
לטובה זו, והבין שקיבלה ללא שמגיע לו. וכמו שמובא במדרש (בי"ד ע"א,
ד): "לכהן שירד לגורן, נתן לו אחד כור מעשר - ולא החזיק לו טובה, ואחר
נתן לו קומץ חולין - והחזיק לו טובה. אמר לו הראשון: ארוני הכהן! אני
נתתי לך כור וזה לא נתן לך אלא קומץ, ואתה מחזיק לו טובה? אמר לו
הכהן: "אתה מחלקי נתת לי - מעשר, אבל זה נתן לי - חולין משלו, לפיכך
אני מחזיק לו טובה", ע"כ.

הרי שהכרת הטוב מתפתחת כאשר חי ידם בהרגשה שלא מגיע לו כלום.
אולם כייחס לבורא, חושב האדם שמגיע לו יותר ממה שיש לו, ואינו
מסתפק באשר נשפע עליו מאת ה', וגם אינו מערר למה שנשפע
עליו אחר שמעט הוא בעיניו בייחס למה שמתאוה נפשו.

ולראותו כתשובה לחוסר הכרת הטוב אצלנו כלפי הבורא. פשוט ונכרך
את עצמנו, וכי זו הרגשתנו כלפי הבורא לראותו כל כך קרוב אלינו כאב
לבנו, ולראות את הנאת הבורא בכך שהוא מיטיב לנו, אמנם זו האמת
ההקב"ה נהנה כביכול ושמת להיטיב לברואיו, ודומדך הטוב להיטיב, אולם,
הבה נהיה אמיתיים, האם יכולים אנו להעיד על עצמנו שזו הרגשתנו
כלפיו?!

טו. מדבריו המרעידים של החובת הלכות למשקיע כוחו בענייני חומר

42

ונביא כאן דברי החובת הלכות שיש בהם להרעיד את שומעם, (שער "חשבון הנפש" פרק ג' - אינן הי"ג):

"...ואל תבזבו את כחך על מותרות העולם הזה, פן יחסר לך אותו כח למילוי החובות שהתורה מטילה עליך, כי האל יחברך נתן לאדם כח מוגבל, כפי שדרוש לו עבור קיום התורה ועבור קיומו בעולם הזה, ומי שמבזבז אפילו מעט מכוחו על מותרות שאפשר להתקיים בלעדיו - יחסר לו אותו כח כשהוא יצטרך לו לדברים ההכרחיים."

וכעצם כל החיטות האנושות כולה סובבת על ציר זה של ליקוי במידה זו * של הגנת הטוב, בגים קמים על הוריהם ואינם מרוצים, כי מצפים הם ליותר, וכן הורים לא מרוצים מכניהם כי מצפים המה ליותר, וכן פועלים

ממעבידיהם ומעביר מפועליו, אשה מבעלה ובעל מאשתו וכיוצא, כל השמיות שבמידות מקורה מכך שהאדם מלא בתרעומות, מאוכזב מחלקו והכל מחמת החושב הוא שמגיע לו יותר, לו היה חי אדם בהכרה ברורה שלא מגיע לו כלום, וכל מה שיש לו זהו מאוצר מתנת חיים, ומתוך החן ובחבר והרחמים של הבורא, וכמו כן לו היה מתבונן בטוב שיש לו, ורואה בעין טובה ומסורכת את הטוב שנתן לו הבורא במתנת חיים, היה חי בשמחה תמיד, והיה מקיים בו: "איהו עשיר השמת בחלקו".

והמהלך במידה זו, כל חייו שלווים ורגועים, ותמיד הוא מרוצה מכני ביתו מתכריו ומיתר תנאי חייו, היות וכלל הסובבים אותו רואה הוא את הטוב שבהם ומחפש נקודות טובות בכל אחד ואחד, ומתעלם מהרע שבכל אחד כי כך הורגל במידת הכרת הטוב להכיר טובה ולבאות רק את הטוב, ובוה זוכה הוא להרחיק עצמו מקינאה ושנאה חחרות ומחלוקת, ורק השלום והשלוה המה נחלתו כל ימיו.

43

ותכלית הדברים הוא כמה שפתחנו, דבעידן ריתחא מחייב שניכנס בעבודתנו ובתשובתנו לבחינת אהבה, ואפילו בחלק קטן, והוא כמה שחדש לנו הגאון רבי איעלה בלור זצ"ל, לפתח את מידת הכרת הטוב, בכך נכניס בלבנו אהבה לה' מיטיבנו יום יום ורגע רגע, ובכך התשובה שנעשה יתא בה משהו מבחינת אהבה וכוונה מה, היאך סרנו מדרך אחר שהוא מיטיב לנו בכל רגע, תשובה מכושפת היא מדרגת גדולה, וכמו שאמר חז"ל (ברכות יב ע"ג): "כל העושה עבירה ומתבייש מחלקו לן על כל עונותיו", והוא בחינה השייכת לתשובה מאהבה, שהאדם בוש מהבורא מיטיבו, ומכך יגיע האדם למדרגות נוספות בסדר, כי הכרת הטוב והזו יסוד שחלל תלוי בו.

44 R. Ford

Yes, answers the Gerrer Rebbe. If we don't use the talents, the strength, and the gifts that Hashem grants us for the correct purposes, then we are thieves. If we don't complete our mission on earth, we are guilty of theft. We are robbing our souls.

On Yom Kippur, we must remember why we are here. We must learn to envision our souls hearing the call that we read in the haftarah just before Ne'ilah: *Vayehi devar Hashem el Yonah ben Amittai leimor*. These are the words of the *Ribono Shel Olam* — not only to Yonah who lived thousands of years ago — but as the Vilna Gaon explains, to the soul of each one of us, offspring of Hashem. *Kumi, lech el Nineveh, ha'ir hagedolah* — go down to the world, the vast universe. *Ukrah eilehah es hakriah asher anochi doveir etlecha*. We have a mission. We may have failed before in that mission. And if we fail again, our souls will have to suffer the anguish of coming down again and again.

At Ne'ilah, we beg Hashem to help us avoid robbing our souls. In the aftermath of Yom Kippur, we must work on achieving that goal. We must make sure to rectify all that we damaged during our previous incarnations. We must complete our mission so that our *neshamos* can go back to their rightful place, under the *Kisei HaKavod* (Throne of Glory), where they can bask in the ultimate warmth of Hashem's Presence, and enjoy the greatest of all pleasures.

אדם אינו רואה את טובות ה' עליו כחסד וחמלה, הגע בעצמך! אדם אוכל ושבוע כחוד ביתו לאחר שטרם ותריות ממון, וכי מרגיש הוא כאחר שאכל בכית התמחוי, בודאי לא, הרי שילם וטרם, ומרוע ירגיש שאוכל להם חסד? אולם נתבונן, בכרכת המון אנו אומרים הן את העולם כולו בטובו * חסדן כחסד וברחמים, דהיינו, תמחוי! כולנו אוכלים משל הקב"ה כעני האוכל בכית התמחוי כי לא מגיע לנו כלום, אולם אין זו הרגשתנו, נדמה לנו שמגיע לנו יותר, ולכן אין לנו הכרת הטוב על מה שיש.

אצלנו בדרך הכרת הטוב, והכרת הטוב לא תיתכן כאשר אין בנו מידת ההסתפקות, כי כאשר האדם מתאווה להרבה ומעט בעניו אשר יש לו, קשה לו להודות על אותו מעט, ולכן עלינו לאמץ מידה זו.

ובעצם לא רק שעלינו לאמץ מידה זו של ההסתפקות על מנת להגיע למדרגת השוכה מאהבה, אלא אם לא תהא מידה זו בנו הרי שהתאוה הרצון ישלטי עלינו, ולא רק שלא נגיב "תשובה מאהבה" אלא גם נאכזר את עולמינו, ועל זה גופא צריך לעשות תשובה גדולה. וקצת נרחיב את הדברים בענין זה שהוא יסוד של בנין היהדות, ובו תלויים בניינה או תורנה.

לדאבינו רואים אנו בהצלה הגדולה של השסן ללכוד רבים וטובים 39 מאתנו וברשותו, להפיל אותנו מתורה וראת שמים, כדרך זו של פיתוי התאוה לרכי מותרות ולחיים ברמה גבוהה.

יצר החדשות והלוקוסט בוער כתגוד חיים, אם זה לאמאליים בשפע וביוקר, מלבשים יוקרתיים, ריהוט דגור באופן הנעלה והיקר, האוה ושאיות אלו - חולי דרגנו הם, אליהם ירצו ואחריהם ירדפו עד יאכדו עולמם.

ראשית, והוא מה שהזכרנו באריכות לעיל, שעיקר הסיבה שאין האדם מכיר בטובת ה', הוא מכך שאינו מסתפק במה שיש לו, ומכך נוטה לחשוב שהוא מקופח וחסר לעומת חבריו, ולכן לא רק שאינו מודה לה' להיות מאוכזב ממה שנתן לו ה' אלא עוד יש לו טרוניא על שקופח חלקו וגורלו ביחס לחבריו.

40. המתפתה לחיי רוחה פוגם ב"אמונה"

כידים רוחה את אמונתו בכורא המתייבת להתכשל להשגחה עלינה מתוך אמונה "כל רעב" רחמנא לטב", וכל הנעשה הוא בהשגחה פרטית בעדק וביושר, על פי הנהגת מידה כנגד מידה שבה מנהיג הקב"ה את בריאתו. המתפתה שלא להיות מרוצה ממצבו, וחומר למצב אחר, כביכול מערער ומחריח את הנהגת ה', והוא נוגד את עיקר האמונה שהקב"ה מנהיג את האדם באופן שהוא הטוב ביותר עבורו.

41. ועוד - מתנכר ומתכחש לאמונת יאן עוד מלבדו

המתעקש להשיג את מה שאין לו, כידים לוחם עם עיקר מעיקדי האמונה "אין עוד מלבדו", המחייב להאמין שההשתדלות שקר, אין אדם נוגע כמובן לחיבו כמלא נימא, והשפע הנשפע הינו אך ורק מאתו יחברך, ועל האדם להשתדל בלבד כדי למצט כנס, כי כך גזר הקב"ה על אדם הראשון שישגי את לחמו בויפת אפו וזו קללה ולא ציווי. על האדם להשתדל לחזק את כחולו את כחולו בה' שישגי לו הצטרותו, המכבה בהשתדלות ורץ להשיג את צרכי העולם המיותרים, מראה הוא שאפשר לעקוף את הגזירה שגזר ה', ואפשר להתעקש ולהשיג גם את מה שלא יתפזר ה' שגיע אליו, ומחזיר לעצמו כפידה נוראה זו כשהשתדלות וחריצות אפשר וניתן יהא להשיג כאשר יתפזר לבו, ולית דין ולית דין חיו, ומן השמים אכן יטעוהו בכך אחר שטענה הוא את עצמו, ובהחלט יתכן וישגי בחריצותו את אשר יתפזר כמו שמצוי הרבה אצל הסון העולם, וכאומרים ו"ל: "הבא

41. הורס חינוך בני ביתו

נוקב אורח חיים של מותרות הוא הרס ותורבן החינוך, שבהכרה "ירבין" בניו ובני ביתו מלחיות הממון, את הממון יעריכו ולו יסגרו, וגם כשעודם קטנים תמיד יעפו מתי יגיע לידם הודמנות להיות בעלי הון, אחר שזוהו שיהם ושינם של הוריהם כל היום להיות מרברים ופועלים להגדלת ההון, ומכך יראו שזה עיקר החיים, וגם כשיזכירוהם הוריהם שלא להק לחשוב על כך, ויצוהם ללמוד את לימודיהם, יבזו להם בלבם לאמר: אלו זרבים צבועים, לנו אומרים ללמוד וללמוד והעיקר זו תורה ויראה, ואלו

הם ממלים את ימיהם בהבלי העולם, ואם כן היאך יתקבלו מוסרי אביהם ואמם אליהם?